

GAZETA TRANSILVANIEI.

„Gazet'a“ ese de 2 ori; Joi'a si Duminec'a, Fói'a, candu concedu ajutóriale. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/4 3 fl. v. a. Tieri esterne 12 fl. v. a. pe unu anu séu 2 1/2 galbini mon. sunatória.

Anulu XL.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cruceri v. a. Tacs'a timbrala à 30 cr. val. austr. de fia-care publicare.

Nr. 96.

BRASIOVU, 20|8 Decembre

1877.

Resbelulu.

Brasiovu, in 19 Decembre n.

Pre candu press'a si diplomatii cumpanescu cu miutiositate siansele unei paci apropiate, faptele ce se petrecu pe campulu de lupta, ne arata, ca resbelulu cu tóte efectele sale destructórie se continua, ba ca iá inca dimensiuni si mai mari. Armat'a serbésca a trecut fruntarielé turcesci. Corpulu dela Morav'a a ocupatu localitatile Secanic'a si Topolnic'a, care domina inaltiméle dela Mramor si a construitu acolo baterii. Proclamatiunea de resbelu a lui Milan espune, cumu se va vedé mai la vale, motivele intrarii in actiune a serbiloru. Erá prea naturalu, ca serbii nu voru lasá se tréca si ultimulu momentu favorabilu spre a se impartasi la resbelu si la folósele lui. Entusiasmulu, ce a produsu caderea Plevnei in poporulu si in armat'a din Aten'a si isbucnirea unei rescóle in Cret'a ne face éراسi se credemu, ca si actiunea Greciei este fórté apropiata. Caderea Plevnei pare ca a fostu numai inceputulu marei catastrofe, de care va fi cercata Turci'a.

Suleiman-pasi'a nu s'a stemperatu si in 12 l. c. trecundu Lomulu, a atacatu cu 60 batalióne pe russi la Trestenik si Metcha, dér' au fostu batusu si respinsu cu mari perderi. Perderile russiloru in acést'a lupta au fostu de vreo 25 oficieri morti si raniti, 600 soldati raniti si 9 morti. Perderile turciloru au fostu multu mai mari, mai alesu, candu fura urmariti, dupa-ce au trecut Lomulu. Pana in 14 Dec. s'au ingropatu peste 600 cadavre turcesci si inca nu s'a finitu ingroparea loru. Printre prisionieri sunt cá la 150 oficieri si unu ofieru superioru. Totu in 12 l. c. a fostu atacatu de turci detasiamentulu russescu dela Zlatitz'a; aci lupt'a a remasu nòdecisa. Russii ocupa inca positiunile dela Arabkonak. Turcii 'si intarescu positiunile loru si 'si aducu incetu ajutórie dela Sofi'a. La 14 Dec. turcii s'au retrasu din Elen'a, dér' mai antaiu au datu focu acestui nenorocitu orasiu. Antegard'a russésca, tramisa in gón'a loru, a intratu in Elen'a.

Armat'a russo-romana dela Plevn'a, dupa puçinu repausu va merge se intarésca armatele dela sadu, ostu si vestu. Se crede, ca vreo 40,000 russi se voru indreptá spre Orchani'a, ér' restulu se va uni cu armat'a dela Lomu a lui Tiarevici. Romanii póte se voru duce parte spre intarirea divisiunei I dela Lom-Palanka, parte spre Sofi'a. In 14 l. c. a avutu locu la Plevn'a, cumu i se serie „Romanului“, o mare inspectiune a trupeloru. 58,000 russi si 12,000 romani se aflau insirati in doue mari colóne pe campulu de bataia dela Plevn'a. Imperatulu, insoçitu de marele duce Nicolae si Domnitoriulu Carolu inspectá trupele si fu primitu cu viu entusiasmu. Majestatea S'a imbraciósiá pe generalii Vitinski si Daniloff, cari s'au distinsu la luarea Plevnei si strense man'a capitanului Gramaticescu din artileri'a romana, ale carui servicii in acea di au fostu fórté insemnate.

Scirile mai nóue a se vedé pe pagin'a 4-a.

D. Petronievici, agentulu Serbiei la Bucuresci, a primitu din partea dlui Ristici, ministrulu serbu alu afaceriloru straine, urmatórea telegrama:

„Dlui agentu alu Serbiei

Bucuresci.

Belgradu, 2/14 Dec. 1877, 7 óre sér'a. Resbelulu este declaratu Portii otomane. Proclamatiunea princiará, publicata astadi, amintiesce, ca Pórt'a nu a respectatu tractatulu de pace, care stipulá o amnestia completa pentru chrestinii refugiatu in Serbi'a; la reintórcerea loru ei au fostu din nou supusi la persecutiuni lasate fora pedépsa de Pórt'a. Dupa o violatiune atatu de flagrant'a a tractatulu de catra Pórt'a, serbii numai sunt tienuti

de a indurá o atatu de penibila situatiune si de a mai remané spectatori passivi. Mesur'a atrocitatiloru este atatu de mare, in catu Serbi'a nu le mai póte privi cu unu ochiu nepasatoriu, nici suferi in viitoriu, fora de umilire, legaturile ce are cu unu statu, care traesce din pustiire, focu si sange.

Proclamatiunea amintiesce despre conspiratiunile, ce Pórt'a intocmesce in taina in potriv'a sigurantiei din intru a Serbiei.

Lupt'a Serbiei in potriv'a dusmanului secularu nu este sfersita cu celu din urma resbelu. Cu tóte, ca vítéz'a ostire russiana póte si fora cooperarea nóstra se faca a triumfá sant'a cauza, pe care Imperatulu Alesandru a luat'o sub puternic'a s'a protectiune, nimicu nu póte scuti pe natiunea serbésca de a-'si indepliní datori'a ce are. Popórele nu potu se ajunga la adeverat'a libertate, decatu cu pretiulu sudoriloru si, déca este nevoia, chiaru cu alu sangelui loru.

Nu se intreprende o mare opera pentru a remané in midioloculu ei, ca-ci acést'a ar' fi o politica mica si slaba si unu patriotismu neindestulatoriu. Amu avutu in deajunsu vreme de a ne odihni si eramu in dreptu de a o face. Vomu gasi pe campulu de lupta vítéz'a armata russa acoperita de o gloria eroica; vomu gasi pe fratii muntenegrini si pe vitejii nostri vecini romanii, cari trecundu Dunarea, s'au dusu se selupte pentru independenti'a si libertatea chrestiniloru asupriti.

Serbii au datu sub steagulu nationalu alu Obrenoviciloru probe stralucite de patriotismu si de abnegatiune.

Iuca unu pasu, unu pasu hotaritu inainte, alaturi cu vulturii victoriosi ai Imperatului liberatoriu cu credintia in Dumnedieu, in numele desrobirei fratiloru nostri, in numele independentiei patriei nóstre!

Osman-pasi'a a tramisu ministrului de resbelu turcescu urmatórea telegrama, prin care ei face cunoscuta caderea Plevnei:

„Neprimindu de o luna incóce nici unu ajutoriu nici in ómeni, nici in provisiuni, m'am tienutu catu am potutu, apoi, redusu la estremu, am incercatu de a mi deschide unu drumu printre linielé armatei impresuratórie. Din nefericire, cu tóte sfortiarile mele, cu tóta valórea soldatiloru mei, am fostu facutu prisionieru de resbelu cu intrég'a mea garnisóna.

„Me aflu in cuartirulu M. S. Imperatului Russiei si a augustului seu frate A. S. I. comandantulu-siefu alu armatei russe, unde sunt bine tratatu. Am fostu usioru ranitu la picioru, sanetatea mea e buna.

„Nu sciu inca, care va fi destinatiunea mea; dér' ve voiu scrie catu mai curundu, spre a ve dá detailuri asupra nefericiteloru evenimente intemplate. O s m a n.“

Luarea Plevnei.

Cetimu in „Romanulu“:

Unu corespondinte englesu a binevoitu a ne comunicá o copia dupa o importanta descriere a luptei dela Plevn'a, pe care a tramis'o diuariului seu la Londonu. Estragemu din acea corespondintia urmatóriele parti:

Vineri sér'a. La amendoue cuartirele generale se scia, ca Osman are se cerce o esire. Se da ordine trupeloru se sté gat'a. Ante-posturile sunt indouite; impresuratorii sunt cu cea mai mare luare a minte. Se face diua, dér' nu se vede semnu de esire.

Sambata. Tóta diu'a trece in asteptare. Trupele sunt neincetatu sub arme; dér' nu se intempla nimicu.

Dumineca. O ninsória désa incepe se cadia pe la prandiu. Soldatii russi se bucura de sosirea acestui nou aliatu alu loru. Ningea pentru prim'a óra. Trecu si o parte din acést'a di fora nici unu incidinte, afora de sosirea unui desertoru turcu, care declara, ca Osman a impartitu soldatiloru de mancare pentru trei dile si cate 150 cartusie. Statele-majore ale diferiteloru corpuri observa de pe inaltimi tóte miscarile din interiorulu Plevnei; ele se potura incredintia din miscarea

neobicinuita, care se vedea, ca e vorb'a de o concentrare. Acést'a credintia deveni si mai intemeiata, candu se vediu, ca turcii parasescu unele din positiuni, mai cu séma cele din faci'a corpului lui Skobeleff. Desertorulu, care adusese vestea despre concentrarea trupeloru lui Osman, erá din redut'a Krisine. Russii din redut'a parasita inaintéza cá se-o ocupe. Dér' inlaintru se mai aflau cativa turci, cari dupa cateva focuri se pradara. Trupele lui Skobeleff, dupa-ce ocupara positiunea turciloru, o intarira in graba astfelu, cá se póta resiste oricarui atacu. Positiunea dela muntele Verde este asemenea parasita de turci in cea mai mare tacere. Russii se grabescu se-o ocupe si pe acést'a. Nerabdarea e mare printre trupe.

Luni demaneti'a. Abiá incepuse a se lumina si trupele lui Osman sunt tóte in miscare. Ele se indreptéza catra vestulu Vidului, trecundu peste amendoue podurile, atatu celu vechiu catu si celu nou. Numai erá nici o indoiéla, ca momentulu otaritoriu este aprópe si ca peste puçinu lupt'a va fi inceputa. Artileri'a si trasurile pentru transportu se si aflau insirate pe sioseau'a Sofiei, asteptandu momentulu spargerii linieloru cá se póta esi. Candu se lumina bine, Osman comanda ataculu. O demonstratiune vigurósa fu indreptata asupr'a linieloru romane dela Opanez si Susurlu si totu intr'unu timpu o colóna mare fu indreptata la drépt'a pe drumulu Sofiei. Pe acolo voiau se resbésca trupele lui Osman. In capulu colónei erau trupe din gard'a imperiale turca. Osman-pasi'a comanda in persóna. Abiá e datu semnalulu si trupele turcesci se arunca cu furi'a unui torentu asupr'a unei redute russesci in partea drépt'a pe drumulu Sofiei. Ataculu e facutu cu inversiunare. Russii se tienu bine, se tienu catu potu, dér' nu potu resiste furiei musulmaniloru, cari ocupara redut'a si pusera man'a pe cele siese tunuri aflate in intru.

Atunci artileri'a aliatiloru deschise unu focu ingrozitoriu asupr'a redutei russe ocupate de turci si contr'a celoru-lalte lucrari de aperare din deretulu ei si, dupa-ce continua bombardarea timpu de mai bine de o óra, regimentulu grenadiriloru marelui duce Nicolae primí ordinulu se inaintedie si se reocupe redut'a perduta. Grenadirii inaintara de minune si, dupa o lupta disperata, protegiati si de foculu artileriei, luara inapoi redut'a, impreuna cu tunurile si întórsera capulu colónei lui Osman. Romanii in acestu timpu statéu gat'a se inainteze contr'a flancului dreptu alu turciloru si russii, cari ocupau lini'a dela Brestovatz, esira din ascundietorile loru, pentru-cá se atace si se respinga arip'a stenga a colónei turcesci. Foculu bateriiloru aliate nu incetá nici unu mñutu.

Tiermulu dreptu alu Vidului este prapastiosu, dér' pe tiermulu stengu catra vestu se intinde o vale, lunga de mai multi kilometri, pana la pótele deluriloru ocupate de armat'a aliata (Susurlu, Opanez etc.) Armat'a lui Osman se aflá tocmai in acea vale, cautandu se resbésca pe drumulu Sofiei. Pe delurile, de cari vorbimu, se aflau tunurile inimicului, lui Osman. Obusele plouau printre rondurile turciloru.

Bubuitulu tunuriloru erá asiá de mare, incatu puse in miscare pe tóta lumea dela cuartirulu generalu dela Bogot. Se tramisera telegrame la Poradim si Imperatulu se grabí a veni cu suit'a s'a si ocupá nesce inaltimi la Radisievo pentru a asistá la cele din urma silintie ale lui Osman-pasi'a. Suit'a imperiale ocupá o reduta, in care se aflá si o statiune telegrafica, care comunicá cu tóte positiunile armatei aliate. Scen'a erá fórté miscatória in acele momente. Depesiele, cari sosiau la fiace minutu erau indata transmise M. S. Imperatului. Acei, cari 'lu incongiurau abiá mai poteau respirá la sosirea sciriloru despre diferitele perderi in linielé de impresurare.

Trupele aliate la nordulu, sudulu si ostulu

Plevnei esira din intariri si se desfasiurara in doue mari linii de bataia, cu numeroase reserve la spatele lor. Aceste linii se intindeau dela inaltimile dela Brestovatz la sudu, si pana la riuletiulu Grivitz'a la nordu. Ele se arucara in spatelile armatei lui Osman-pasi'a. Situatiunea devenia din ce in ce mai interesanta. Capulu colonei turcesci dete peste intaririle aliatiloru. Trupele aliate urmarescu rondurile musulmaniloru in partea opusa acelei'a, pe unde se cerca esirea. Pe candu acesta linia inainta, armata turcesca fusese deja respinsa pe Vidu. Ploia de obuse n'a incetatu unu singuru minutu.

Atunci romanii se repedu la drept'a turciloru, pe candu gard'a russa opera la steng'a lor. Numai era nici o speranta de scapare. Impregiurulu lui Osman-pasi'a nu era decatu nimicire generala. Candu cele doue fortie ajunsera la o departare ca de bataia puseci, Osman-pasi'a se vedu nevoitu la amediu se depuna armele, pentru a inlatura jertfirea fora folosu a braveloru sale trupe. Incercarea de a resbi prin cordonulu aliatiloru tiendu siese ore si fuse cu bravura condusa de Osman-pasi'a in persona. Totu ce putea face curagiulu umanu a fostu facutu pentru scaparea garnisonei din Plevn'a. Patru pana la cincii mii de turci steteau lungiti morti seu raniti pe teremulu luptei. Insi Osman-pasi'a fuse ranitu la picioru.

In midiuloculu fumulu bataiei si alu vaietelor ranitoru perdu'a cade la celu din urma actu alu tragediei dela Plevn'a, a carei agonia prelungita a tienu in desceptare si nerabdare atentiunea Europei intregi in cursu de atate septemani.

Russii ar' fi perdu 1500 omeni morti si raniti, cea mai mare parte sunt din regimentulu de grenadiri alu marelui duce Nicolae. Perderile romaniloru sunt relativu forte usiore. Nici unu turcu inse n'a scapatu...

Junimea studiosa a universitatii din Bucuresci, felicitandu pe Majestatea S'a Imperatulu Alesandru cu ocaziunea luarei Plevnei, Majestatea S'a a avutu gratiosa bunavointia de a multumi semnatoriloru telegramei, insarcinandu cu acesta pe Alteti'a S'a principele Gorciakoff, dela care d. ministru alu cultelor si instructiunei publice a avutu onorea de a primi urmatoia scrisore:

„Domnule ministru!

Imperatulu, augustulu meu Domnu, primindu cu o vina satisfactiune telegram'a, prin care junimea universitatii din Bucuresci ofera Majestatii Sale felicitatiuni pentru luarea Plevnei, a binevoitu a me insarcina de a multumi semnatoriloru telegramei susu mentionate.

Conformandu-me acestui ordinu supremu, me grabescu, dle ministru, de a ve roga se, binevoiti a comunica junimei universitatii din Bucuresci espressionea inaltei satisfactiuni a Majestatii Sale.

Binevoiti a primi, dle ministru, asigurarea celei mai distinsse censideratiuni, Gorciakoff.

Solutiunea crizei in Franci'a.

Cris'a din Franci'a s'a aplanatu, MacMahon s'a supusu, a trebuitu se capituleze mai fora conditiuni inaintea vointiei suverane a poporulu francesu. Inimicii republicei, ai institutiuniloru liberale si democratice, au fostu invinsi. Cu tote, ca le succese a castiga pe maresialu-presiedinte, cu tote, ca intrebuintiara ori-ce mediuloceertate si neertate spre a'si asigura domni'a, si erau p'aci se impinga tier'a in prapaste'a anarchiei si a revolutiunei, nu 'si potura ajunge scopulu. Maioritata reprezentantiei nationale cu curagiosulu si genialulu Gambetta in frunte a statu neclintita in lupta cu reactiunea, aperandu cu energia drepturile tierii si ale poporulu. „Se vedemu, cine domnesce in Franci'a, vointi'a poporulu, seu unu singuru omu?“ esclama Gambetta in adunarea nationala. Vedituramu, ca dupa ce camer'a a resturnatu ministeriulu reactiunariu Broglie-Fourtou, MacMahon a chiamatu unu ministeriu estra-parlamentariu de afaceri, totu de panura reactiunaria. Atunci adunarea nationala a declarat, ca nu vrea se aiba de a face cu asemeni ministrii, cari nu sunt luati din sinulu ei. Au venitu ministrii se cera bani, votarea budgetului, pentru trebuintiele administratiunei. „Nu ve damu nici o par'a, vomu vota budgetulu numai unui ministeriu, care va ave consimtiementulu nostru“ a fostu respunsulu maioritatii camerei. Cris'a e' la culme. Fora budgetu votatu nu se pote guverná nici unu statu constitutionalu. Numai prin dissolvarea camerei seu prin resturnarea chiaru a constitutiunii s'ar' fi potutu sustiene la guvernul partitele reactiunarie.

Din norocire aceste erau prea desbinate intre sine decatu ca se pota reusi c'unu asemenea planu periculosu. Bonapartistii, orleanistii, legitimistii in ultim'a analiza sunt cei mai mari inimici, ca-ci desi tote aceste partite voiescu monarchi'a, der' o voiescu fiecare in parte numai atunci, deca preten-dentulu ei va pote ajunge pe tronul.

Pentru de a resturna constitutiunea le-a lip-situ curagiulu si pote, ca inca s'au mai temutu, ca nu cumva dintr'o lovitura de statu se profite numai bonapartistii, cari sunt cei mai tari intre partitele monarchice. Le remase der' numai dissolvarea camerei. Acest'a inse nu se putea fora consimtiementulu senatulu. Agitatu intre senatori, datusiau tote silintiele spre ai castiga pentru acestu planu, der' tote au fostu inzedaru. Senaterii constitutionali mare parte orleanisti au declarat, ca nu voru consinti nici odata la dissolvarea adunarei nationale. In strimtoea s'a MacMahon a chiamatu pe Dufaure republicanulu la sine, der' nu s'au potutu intielege asupra conditiuniloru, MacMahon inca voia se dicteze, nu se marginea a se supune simplu vointiei nationale. Dufaure se retrase si se presentá pe scena, erasi unu reactiunariu, Batis, care ar' fi fostu gat'a a intrebuintia si forti'a. Der' tote incercarile lui de a delatura camer'a presenta, fura zadarnice. MacMahon se vedu silitu seu se abdica, seu se capituleze inaintea falangei solidarie a republicaniloru. Densulu a preferatu capitularea si a chiamatu erasi pe Dufaure, carui'a sei fi disu: „jertfescu totu, numai se facemu pace.“ Pacea s'a si realizatu si diuariulu oficialu a publicatu constituirea ministeriulu urmatoriu: Dufaure, presiedinte alu consiliulu si ministru de justitia; Marcere interne; Waddington esterne; Leon Say finencie; Bardoux instructiunea publica; Borel resbelu; Pothuan marina; Teisserenc de Bort comerciu; Freycinet lucrarile publice. Acest'a din urma e gambettistu, ceilalti sunt deputati seu senatori din centrulu stengu alu republicaniloru moderati. Ministrii numiti intruninduse in consiliu in 14 l. c. au stabilitu unu mesagiu, care a fostu subscrisu de MacMahon si care contine conditiunile, pe bas'a caror'a s'a impacatu presiedintele republicei cu reprezentanti'a nationala. Elu suna pe scurtu asia:

„Alegerile din 14 Octobre au documentatu din nou increderea tierii in institutiunile republicane; ascultandu de regulele parlamentare am formatu unu ministeriu din ambele corpuri legiuitoare, cari sunt decisi a aperi si mantiené aceste institutiuni. Interessulu tierii pretinde, ca cris'a presenta se fia aplanata si se nu se mai renoiésca. Esercitarea dreptulu de dissolvare (a camerei) nu este in realitate alta, decatu unu feliu de intrebare ce se face la judecatoriulu neapellabilu si nu-i ertatu se devina sistemu de guvernare. Credeamu, ca trebui se facu intrebuintiare de dreptulu acest'a si me supunu respunsulu, ce mi l'a datu tier'a. Constitutiunea dela 1875 a stabilitu republic'a parlamentara, ficsandu neresponsabilitata mea si introducundu responsabilitata solidarie si individuala a ministriloru; astfelu sunt marcate drepturile si datoriele nostre respective. Independenti'a ministriloru e conditiunea responsabilitatii lor. Principiele derivate din constitutiune sunt principiele guvernulu meu. Cu finitulu crizei va incepe o noua era de prosperitate pentru Franci'a. Intielegerea intre senatu si camera va usura terminarea lucrariloru legislative. Espositiunea universalase va deschide, comerciulu si industri'a voru lua unu nou aventu. Din nou se va documenta poterea de vieatia a tierii, care in totudeamna s'a ridicatu prin lucru si economia si prin strens'a alipire de ideile conservarii ordinei si a libertatii.“

Mesagiulu acest'a, care pe lenga subscrierea lui MacMahon porta si contrasemnarea lui Dufaure si Marcere, a fostu primitu cu mare bucuria in tota Franci'a, ca-ci toti omenii de bine au castigatu dintr'ensulu convictiunea, ca pacea interna atatu de necessaria, este restabilita. Tote foile republicane, incepundu dela „Republique française“ a lui Gambetta, se declara multumite cu solutiunea lucrulu. Si cumu se nu fia multumite, candu maioritatii republicane i s'a datu satisfactiunea cea mai eclatanta prin declaratiunea maresialulu-presiedinte, ca „se acomodeza“, seu mai bine disu, se supune respunsulu, ce i l'a datu tier'a. Suveranitatea poporulu, principiulu democraticu a dobanditu prin acest'a o victoria, a carei'a importantia se estinde departe peste marginile statulu francesu. Gambetta pote fi multumitu cu acestu resultatu, ca-ci astadi nu mai pote fi indoiela, ca in Franci'a domnesce vointi'a nationala, er' nu a unui singuru omu.

Mesagiulu sultanulu.

Sultanulu Abdul Hamid inca a tienu unu discursu din inaltimea tronulu osmaniloru, cu ocaziunea deschiderii parlamentulu din Constantinople. Acestu discursu este forte interesantu din mai multe puncte de vedere. Sultanulu dise intre altele: „Declaratiunea de resbelu a principatelor Moldovi'a si Valachi'a fora motive legitime a agravatu si maimultu dificultatile resbelulu. Cu tote aceste tier'a sa aperatu cu energia; toti otomanii au datu probe de unu mare patriotismu si eroiculu curagiulu soldatoriloru nostri a steruitu admiratiunea universalu. Facu der' din nou appellu la patriotismulu si la concursulu poporeloru mele pentru aperiarea drepturiloru nostre. Formarea gardei civice va fi in curundu completa; supusii nostri nemusulmani au manifestatu dorinti'a de a participa la aperiarea tierii. Dupa constitutiune este naturalu, ca nemusulmanii se participe la serviciulu militariu, care este cea mai mare din datorii, precumu si bas'a egalitatii; guvernulu meu a otaritu der' de ai inolá si pe ei in anulu acest'a. Singura scapare a imperiulu este in puerea in esecutare a constitutiunii. Noi voimu, ca supusii nostri din tote clasele se se bucure de cea mai completa egalitate si ca tier'a nostra se profite de progresulu si de civilisatiunea moderna.“

Sultanulu promite apoi unu siru de reforme interiore liberale si dice, ca reformele realizate cu totu resbelulu, probéza sinceritatea intentiuniloru sale. Pasagiulu celu mai insemnatu alu mesagiulu turcescu este pentru romani fora indoiela acela, care constata, ca intrarea in resbelu a ostirei romane a facutu si mai dificila situatiunea militara a Turciei. Mai bunu testimoniu nu ar' fi potutu dá sultanulu valorei militare a romaniloru.

In legatura cu acestu mesagiu se pote aduce important'a nota circulara a lordulu Derby catra poterile europene, in care le face cunoscutu ministrulu englesu, ca Turci'a e gat'a a primi mediulocirea de pace a poteriloru. „Acuma, dupa ce pentru onorea armelor s'a facutu destulu, dice Turci'a, beligerantii ar' pote se accepte o pace onorifica; Europ'a pote interveni acuma cu folosu. Popt'a inca mai are resurse, ea e gat'a a jertfi totu pentru independentia si integritatea ei, der' doreste a curma versarea de sange si appelléza la simtiulu de dreptate alu mariloru poteri.“ Marea intrebare este si remane acuma, ca ore e gat'a si Russi'a a face pace, voiescu ea se primésca mediatiunea poteriloru seu ca cere o intielegere directa cu Popt'a? Dilele cele mai apropiate ne voru dá deslusiri despre acest'a.

Despre scólele romanesci. Nr. II.

(Urmare si fine.)

Cautandu dilele acestea dupa alte lucruri prin colectiunile nostre de documente, deteramu si peste unele relative la infintiarea de scóle romanesci. Scimu, ca de acestea se afla cu sutele pe la altii, der' tocma pentru-ca se le scótia si dloru la lumina, mai alesu acuma, candu altii ne punu sul'a in coste prin infamiile aruncate asupra nostra, vomu atinge aici pe scurtu cuprinsulu unora.

In an. 1843 dupa inchiderea dietei celei de 1 1/4 de anu a Transilvaniei, veditu romanii, ca nici aceea nu a voitu se faca nimicu pe lume pentru ei, si redicara ochii de nou catra tronulu imperiale la Vien'a. Din alte publicatiuni de documente esite in alta foia periodica, s'a vedutu, ca nu numai capitulu dela Blasiu 'si facuse pe atunci datori'a, der' si vicarii dela Selagiu si Fagarasiu se consulta despre modulu, cumu se se adune unu congresu amestecat, cu scopu de a petitiona la monarchu. Alti protopopi simplificandu deslegarea problemei, adunandu pe preoti, subscrisera impreuna cu ei supplice catra imperatulu si mare principe Ferdinandu. Intre aceea era si pre demnulu protopopu Constantinu Alpini, pe atunci stationatu in cetatea Mediasiu. Acesta, care studease lu Vien'a si se scia orienta binisioru in acea capitala, intr'o suplica, subscrisa de densulu si de 22 parochi, adressata deadreptulu Majestatii Sale imperatulu Ferdinandu, arata in trei puncte principali, ca necumu decretelugoverniali si ale cancelariei de curte, der' nici chiaru prea inaltele rescripte, subscribe de insusi imperatulu si mare principe in favorea si folosulu bisericelor si scóleloru romanesci nu se executedia nici-odata, ci se arunca in archive. Spre a documenta perfectu acea plansore dorerosa a lor, acei

preoti incepu cu citatele loru din dilele imperatesei Mariei Theresiei, si anume :

Prea inaltulu rescriptu din a. 1759. Decretele guberniali din 2 Decembre 1773 sub Nrii 5002 si 5003. Rescriptulu din 10 Maiu 1816, Nr. anul. 1281. Decretulu curtiei din 1823 Nr. 68 si decretulu gov. din 2 Augustu 1824 Nr. 2239. Decretulu curtiei din 14 Maiu 1840 Nr. 1922 si decr. gub. din 1841 Nr. 7235. Intru acelea monarhulu poruncia intre altele, ca in tote comunele, in care sunt locuri comunali, se se dá gratisu locu de scóla romanésca si materialu de edificatu, éra pentru subsistentia docentiloru (dascalii) se se taie si asemenea locu de semenatu pentru diece galete de Ardealu (40 ferdele, mertie) si fenatiu 7½ cara de fenu, séu se li se faca salariu fixu. Acésta porunca suna in originalu asiá: „Ut in omnibus parochiis . . . fundis communibus provisus locus pro domo scholarum, item necessaria ad erectionem ejusdem; in intertentionem autem Ludimagistrorum terrena pro aratura decem cubulorum, pro foeno autem 7½ curruum aut certum didactrum e communi assignetur.“

Acei bieti 22 de preoti cu protopopulu loru ar' fi mai potutu citá de diece ori atatea decrete si rescripte, ca totu nu le-ar' fi folositu nimicu. Au nu se plangu chiaru ei in p. 2, ca nici chiaru popiloru uniti nu li se dá asia numit'a portio canonica, ei inca li se mai ia dieciuéla inca si din productele scóse de pe proprietatile loru; éra dintre popii neuniti ii vedeai pe multi in opinii mandu boii in brazd'a domnului si batjocoriti de cocoiu lui.

Acea stare a lucruriloru a duratu pana in a. 1850. Dér' de atunci incóce? ne va întreba Moldován Gergely. De atunci incóce se respundia arhivele mitropoliiloru si ale episcopiloru, ca au de unde. Intr'aceea noi inca întrebam pana una alta: Ce s'au alesu in Transilvania pana astadi din „Segregatiuni si excissini pentru bisericii, parochii, scóle, ce si éra ce?“

Avendu la mana din intemplare si unele cercarile arhiepiscopesci, re'ative la scóle, citamu aci in fug'a mare numai trei dela Blasiu, care ne picara mai curendu in mana, cumu: din 13 Oct. 1866 Nr. 1300. — 16 Sept. 1867 Nr. 43. — 6 Maiu 1869. Altele mai noue dela Blasiu s'au avut in congressulu scolasticu, unulu din a. c. s'au publicatu in fói'a scolastica. Circulariele arhiepiscopesci dela Sibiu sunt totu asia de númerose, éra urmele loru se cunoscú preste totu in actele sinodali si congressuali; de altmentrea tóte s'au tiparitu atatu separat, catu si multe in „Telegrafulu romanu“.

Ei, hei, nu este reulu acolo, unde'lu cauta aceia, carii nu voru se'lu afe. „Et hoc est malum malorum, quod non cognoscimus malum in malo.“

Blasiu, 14 Dec. 1877.

Ori-catu de apasatória este man'a de feru, care jace pe umerii nostri, ori-catu de mare vehementia, cu care ne lovescu sagetile contrariiloru, unu ce totusiu avemu, asup'r'a caruia tóte incoroárile de sugrumare si sterpire remanu numai cétia, ce dispare de poterea sórelui — acést'a este virginitatea simtiului nostru romanescu. Din 16 Maiu 1876 Blasiulu nu mai dede nici unu semn de via'tia nationale, ca-ci i'au fostu oprite prin porunc'a ministeriale din 14 Iuniu 1876 sub grele amenintari ori-ce manifestatiuni.

Pétra libertarii, acelu modestu monumentu de mare faptu istoricu, nu mai avu di de serbaria. Unu singuru sacrificiu se mai aduse de atunci pe acestu altariu piosu alu natiunei: duretéa scire despre trecerea la eternitate a marelui patriotu si fiu alu Transilvaniei, Alexandru Papiu Illarianu, facu se false pe elu unu standartu de condolentia.

Abia diu'a de 12 Decembre a. c. fú menita si aduce unu sacrificiu de bucuria. Abia in dimisitia acestei dile primira adeca si Blasiani scire a despre caderea Plevnei sub lovirile valóseloru bra'cia ale armatei romane, conduse de marele si eroiculu ei Capitanu. Precumu nu este certatu nici macaru a supune, ca sufla vreo anima romanésca, care se nu tresalte la audiulu stralucitului succesu a vechiei bravure romane, asia n'au potutu remané nemiscate nici pepturile Blasianiloru. Parol'a dilei érá numai si numai „caderea Plevnei“, obiectu de discursu numai bravur'a militara a fratiloru nostri si intieptiunea conducatoriloru loru. Or'a a siés'a de séra érá ficsata se anuncie giurului glori'a romana si entusias-

mulu, de care se implura animale Blasianiloru la farmacatoriulu audiú de atat'a triumfu reportatu asup'r'a Semilunei odinótra atatu de infricosiate. Si éta! deodata cu baterea acelei óre se inaltiau colonne de lumina impunatória la crucea Blasiiului, in dealulu dela Petrisatu si la pétra libertatei. Entusiasmulu érá generale. In tóte partile resuna aerulu de inmuri nationali, cari incetau numai din candu in candu, spre a lasá se se audia urarile fratiesci de „Se traisca brav'a armata invingatória cu marele ei conducatoriu.“

Iluminatiunea tienú peste trei óre, candu fiacare se întórse la ale sale in tóta ordinea. Credemu la loculu seu a ament'i si aceea, ca pe lenga totu entusiasmulu nu-i plesni nimenui prin minte de a face ce au facutu ovatorii Semilunei prin Clusiu, Orade'a etc. cu ferestrele celoru de alta nationalitate, asia incatu solgabraulu din locu s'a facutu de risulu tuturoru prin temerea ce a arat'ó, platindu anume vigililoru de nópte ca se grijesca bine, nu cumva se-i sparga cineva ferestrele. Va vedé dóra acumu si diu'alui, ca romanulu nu-si tiene bucuria intru a nelinisci pe altii, si ca se scie tiené intre marginile umanitatii chiaru si in momente de extremu entusiasmu; scurtu, a potutu se invetie, ca romanulu e cultu, nobile si umanu. Ér' cultur'a, nobletia si umanitatea 'lu voru mantui!

X.

Bosovicu, in 6 Decembre n.

O norata Redactione! Unele alegeri curióse de notari cercuali me facu a ve comunicá ceva din comitatulu Severinului.

In diu'a de Sambata 1 l. c. venindu pretorele in miuloculu comitetului, ce representá trei comune, in cancelaria comunala din Bosovicu, dupa ce le facu cunoscutu, ca scopulu conchiarii si adunarei loru e alegerea de notariu cercualu, le candida elu (pentru comune curatu romanesci) pe trei individi, 2 maghiari si 1 evreu, dintre vreo 29 concurrenti. Intre acestia 29 se aflau multi romani cu cunoscintie, cualificatiuni si portare morala prea buna, carii inse, pentru-ca nu se terescu inaintea domniloru si pentru-ca nu i potu intrebutia dumnóloru de unelte nu fusera pusi in candidatiune, de-si in tenórea § 83 art. XVIII 1871 toti concurrentii, cari implinescu conditiunile, trebe se se privésca de candidati si potu fi alesii. In urm'a acestei procederi ilegale, bunii granitari — de altmentrea fórte supusi, incatu candu audu numai cuventulu „lege“ si „Majestate“, 'si iau caciul'a de pe capu — esira din patientia (de carea multu au abusatu unii ómeni) si dechiarara serbatoresce, ca, déca dlu pretore séu mai marii lui nu cunoscú legea, atunci ei, carora ie au placutu totdén'a si le place a o respectá, nu voru se comita niciodata foradelegi, eschidindu pe concurrenti din candidatiune — si ca, pana candu dlu pretore nu le va pune pe toti concurrentii in candidatiune, in intielesulu §-lui mai susu citatu si nu va aminti celu puçinu numele acelorá; — ei nu voru pasi la alegere. Totodata cerura, ca dechiaratiunea acést'a se se ié la protocolu. Resultatulu inse a fostu, ca pretorele a statu pe lenga cei d'antai candidati, esprimendusii parerea de reu, ca giurstarile nu'lu értá, cá se puna si pe altii in candidatiune si comitetulu representativu s'a dissolvatu fora a alege pe cineva.

Luni fú alegere de notariu cercualu in Dalbosietiu, Marti in Bani'a, adi in Prigoru, pe unde pretorele au candidat totu pe cei-ce fusere candidati la noi; dér' nici intr'unu locu nu s'a proporsitu, ca ce tóte cercurile de alegere au urmatu Bosoviculu, si asia in tóta pretur'a nu s'a alesu nici unu notariu. Ce va urmá dupa acést'a, ve voiú comunicá.

Vinerénu.

Beiusiu, 8 Decembre 1877.

Multi póte voru crede, ca noi pe aici in er'a constitutionala moderna suntemu multumiti si ca prin urmare acést'a ar' fi caus'a tacerei nóstre indelungate. O astfelu de combinatiune — potu afirmá din capulu locului — este fórte gresita si illusoria. Candu amu avé intentiune a descrie neajunsele ce avemu a suferi pe di ce merge, abia ne ar' mai remané timpu pentru ocupatiunile private. Luandu inse in consideratiune, ca alegerile municipale ne stau la usia, — fora de a mai esamina siansele ce le avemu la alegerea de oficiali romani in cercurile curatu romanu — ne credemu in dreptu a pretinde, cá oficialulu, care in periodulu acestu espiratu de 6 ani, pe lenga aceea, ca trebile nóstre scolare si prosperarea loru

iau fostu straine, a abusatu chiaru facia cu oficiulu seu publicu — la noi, adeca in cerculu Coului, se nu mai fia alesu. Apoi, cá se nu póta dice nimenu, ca noi vorbimu fora temeiú, si ca tendintia nóstra ar' fi a suspitiuná pe cineva fora probe si fapte intemperate — éca espunemu numai acelea casuri, despre cari insusi comitatulu are cunoscintia, ba si tribunalulu criminalu din Orade'amare. In anulu 1873 coler'a secerandusi victimele sale si in cerculu Coului (Vaskoh), guvernulu a daruitu pentru orfani lipsiti din cercu o suma de 700 fl. v. a. Acést'a suma atunci danduse pretorelui cerc. Domsa pentru distribuire, densulu a distribuitu 400 fl. — éra restulu de 300 fl. l'a convertatu — va se dica si-l'au retienutu siesi. Au trecutu doui, trei ani, destulu, ca afacerea ajunsu in gurile ómeniloru — ba cineva a fostu atatu de indiscretu, incatu a reportatu tóta treb'a la tribunalulu penale reg. Asiá d-lui fiindu trasu in cercetare criminala, acést'a se traganesce tare pentru-ca elu sub acestu timpu s'au opintitu a solvi cumva sum'a defraudata, apoi cá mare rene-gatu, fiindu fórte favorisatu, judecatori'a de prim'a instantia din acelu motivu, ca in urma au restituitu paralele — acuma, candu dintre cei lipsiti au si muritu mai multi, dóra de fóme — l'au absolvatu. Inse la apellatiunea procurorului reg. judecatoriile apellatórie luandu treb'a mai seriosu — au ordonatu cercetare nóua.

In poterea legii din 1876 art. 15 avendu datorint'a pretorii cerc. a incassá impositile ce trecu peste 100 fl., asia numitulu subprefectu inca la inceputulu anului cur. numai din notariatulu Coului a incassatu cu executiunea peste 500 fl. v. a. cá contributiune, care suma in locu se-o administredie la deregatori'a de impositu in Beiusiu, au spesat'o. Inse in lun'a lui Octobru venindu in comuna unu executoru si voindu a le esegutá pentru restantii de nou; dupace se couvinse, ca sumele pretinse le au solvit, reportá despre starea lucrului la inspectoratulu reg. din Orade'a. Numitulu subprefectu fú pe neasteptate chiamatu la Oradea. Elu de frica si de nevoia potoli foculu inaintea comitatului, luandu bani imprumutu si solvindu sum'a respectiva. Acuma unii domni de influentia dela comitatu — respica parerea decisiva, ca restituindu elu sum'a amintita — nu se considera de vinovatu. Asia se lecuiescu abusurile?

Inca un'a numai. Poporulu cu anii acesti trecuti fora recolta, a saracitu, éra greutatile pe di ce vine s'au inmultitu. Asta inse numitulu subprefectu nu i'au pasatu, ci cá se'si sustiena deregatori'a si se devina galantu in ochii domniloru, elu in totu anulu pentru compensarea prandiuriloru date cu ocasiunea escursiunei dlui comite supremu a aruncatu pe fiesce care comuna nesce spese insemnate, si le a si incassatu fora nici o crutiare. Suntemu convinsi, ca déca ar' fi avendu comitele supremu scire, ca d. subprefectu face primiriile cele pompóse si cu arcu de triumfu — din paralele comunelor, elu inca s'ar' indigná de tienut'a subprefectului.

Cu aceste lin'amente fiindu ilustratu lungulu trecutu de 6 ani a amintitulu subprefectu, decumva comitatulu voiesce in totu modulu alu avé de oficialu — asta o póte face, numai noi ceremu, cá cerculu nostru se fia scutitu si mantuitu de densulu, ca-ci patientia inca are margini.

Cunctatoru.

Ocuparea Plevnei la 1596.

Cetimu in „Dorobantiulu“, diariu nou politicu cu ilustratiuni, care a aparutu de curendu in Buenresci :

Astadi, candu strabunele timpuri de vitejia au reinviatu, e bine se apropiamu trecutulu de timpulu de facia.

Éca ce ne spune istoriculu Nicolae Balcescu, unulu dintre secretarii guvernului revolutiunii din 1848, in istoria lui Michaiu Vitezulu :

„In lun'a lui Maiu 1596 2000 romani cuprindu Cludova, se intarescu intr'ens'a si rescóla o parte mare din Bulgaria; totu atunci 2500 haiduci romani din tíer'a romanésca, trecundu Dunarea mai in susu de Nicopole, pustiescu mai multe sate si isbescu fora de veste cetatea numita Plevn'a pe Iscu, mai de vale la Nicopole, prindu pe beifulu cetatú ce venise de curendu dela Andrianopole cu femeia si cu copii lui, precumu si multi altii turci si evrei insemnati, castiga multa préda si pe urma sferima orasiulu. La intórcere fura isbiti de jenicerii si turcii din Nicopole, dér' se batúra asiá de bine si cu atat'a indemnare, in catu puçini vrasmasi scapara, si ei se întórsera birútori cu préd'a loru in tíer'a romanésca.“

Vitezele ostiri ale lui Michaiu, care dusesse

